

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 13.-14.6.2024; Neuvostoraportti; Oikeusasiat

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 13.-14.6.2024

Neuvosto otti tiedoksi tilannekatsauksen huumekaupan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta oikeusalan näkökulmasta.

Neuvosto hyväksyi neuvoston yleisnäkemyksen korruption torjuntaa koskevasta direktiivistä.

Neuvosto kävi periaatekeskustelun lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjuntaa koskevasta direktiivistä.

Neuvosto otti tiedoksi tilanneselvityksen maksukyvyyttömyysdirektiivistä.

Neuvosto kävi periaatekeskustelun vanhemmuusasetuksesta.

Neuvosto hyväksyi neuvoston päätelmät vapaan, avoimen ja tietoon perustuvan demokraattisen keskustelun vahvistamisesta ja suojelemisesta.

Ministerit kävivät lounaskeskustelun rankaisemattomuuden torjunnasta koskien Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaa vastaan. Lounaalle osallistui myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen pääsyyttäjä ja Eurojustin puheenjohtaja.

Neuvosto otti tiedoksi tilannekatsauksen Euroopan syyttäjänvirastosta (EPPO).

Neuvosto otti tiedoksi tilannekatsauksen Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanosta.

Huumausainekaupan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta: puheenjohtajavaltion selvitys

Neuvosto otti tiedoksi puheenjohtajan tilannekatsauksen huumekaupan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta oikeusalan näkökulmasta. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen erikoistuneen Euroopan oikeudellisen verkoston toiminnan on tarkoitus alkaa syyskuussa. Kolmasmaayhteistyötä järjestäytyneen rikollisuuden vastaisessa toiminnassa kehitetään, esimerkiksi Latinalaisen Amerikan ja Karibian maiden kanssa. Tulossa on myös järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan liittyvien kansainvälisten sitoumusten soveltamista kansallisella tasolla koskeva 11. keskinäinen arviointikierros, jonka aiheena on huumekaupan torjunta. Puheenjohtaja toi myös esiin tarpeen arvioida, tulisiko järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevaa puitepääöstä päivittää ja vahvistaa.

Komissio nosti hyödyllisinä EU:n toimina esiin myös satama-alliansin perustamisen, huumekaupan vastaisen EU:n koordinaattorin nimittämisen sekä Europolin ja kolmansien maiden väliset sopimukset henkilötietojen siirrosta. Korosti, että lisää toimia tarvitaan ja että rahavirtoja pitäisi pystyä jäljittämään nykyistä paremmin.

Korruption torjuntaa koskeva direktiivi

Neuvosto hyväksyi yleisnäkemyksen korruption torjuntaa koskevasta direktiivistä. Komissio piti yleisnäkemyistä tervetulleena, vaikka katsoikin, että joissakin säännöksissä kunnianhimon taso oli laskeutunut.

Direktiivi lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston torjumisesta

Neuvosto kävi periaatekeskustelun lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjuntaa koskevasta direktiiviehdotuksesta. Puheenjohtaja esitti ministereille kysymykset siitä, tulisiko direktiiviin sisällyttää syyte-oikeuden vanhentumisaikoja koskevat säännöt sen varmistamiseksi, että syytetoimia voidaan toteuttaa vielä suhteellisen pitkän ajan kuluttua rikoksen tekemisestä, sekä siitä, miten tekoälyllä tuotettuun lapseen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavaan materiaaliin olisi puututtava rikoslainsäädännön ja oikeudellisen yhteistyön näkökulmasta. Komissio piti tärkeänä ajantasaistaa lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjuntaa koskevaa sääntelyä ja tehostaa tutkintakeinoja, jotta teknologisen kehityksen myötä muuttuvaan ja kasvavaan rikollisuuteen voidaan puuttua. Direktiivissä on tarkoitus ottaa huomioon tekoälyllä tuotettu materiaali ja varmistaa tulevaisuutta ajatellen teknologianeutraali lähestymistapa.

Jäsenvaltiot olivat käydyssä keskustelussa lähes yksimielisiä siitä, että vanhentumisaajoista tarvitaan erityissääntelyä ja niiden tulee olla riittävän pitkiä myös uhrin täysi-ikäistymisen jälkeen. Toisaalta monissa puheenvuoroissa tuotiin esiin, että säännösten pitää olla suhteellisia, tarkoituksenmukaisia ja kansalliset järjestelmät huomioivia. Jäsenvaltiot olivat lähes yksimielisiä myös siitä, että tekoälyllä tuotettua aineistoa pitäisi kohdella samoin kuin muuta aineistoa. Monet viittasivat erityisesti käytännön syihin, koska tekoälyaineistoa olisi vaikea erottaa aidosta. Eräät mainitsivat erikseen, että aineiston on kuitenkin oltava todenmukaista. Keskustelussa nousi ehdotukseen liittyen esiin suostumuksen puuttumiseen perustuva raiskaussäännös, ja muutamat jäsenvaltiot (ml. **Suomi**) tukivat tätä lähtökohtaa.

Suomi totesi monen muun jäsenmaan tavoin, että vanhentumisaikojen tulee olla riittävän pitkiä vielä uhrin täysi-ikäistymisen jälkeen ja niiden määrittelyssä tulee pyrkiä tarkoituksenmukaisuuteen ja ottaa huomioon jäsenvaltioiden järjestelmien perusteet. Piti tärkeänä EU-sääntelyssä välttää turvasatamien syntymisen. Katsoi, että tekoälyllä tuotettu materiaali tulisi kriminalisoida vastaavalla tavalla kuin muu aineisto.

Direktiivi maksukyvyyttömyyslainsäädännön tiettyjen näkökohtien yhdenmukaistamisesta

Neuvosto otti tiedoksi puheenjohtajan tilanneselvityksen maksukyvyyttömyysdirektiivistä. Puheenjohtaja ja komissio viittasivat maksukyvyyttömyysdirektiiviin liittyvän pääomamarkkinaunionin edistämiseen. Pitivät tärkeänä edistää neuvotteluja ja edetä kohti neuvoston yleisnäkemyistä, joka voi olla mahdollinen Unkarin puheenjohtajakaudella. Puheenjohtaja on ehdotuksillaan pyrkinyt virtaviivaistamaan ja selkeyttämään ehdotusta. Neuvotteluissa on edelleen kiperiäkin kysymyksiä, kuten mikroyrityksiä koskeva menettely.

Asetus vanhemmuuden vahvistamisesta ja tunnustamisesta rajatylittävissä tilanteissa

Neuvosto kävi periaatekeskustelun vanhemmuusasetuksesta. Puheenjohtaja haki ministereiltä poliittista ohjausta erityisesti siihen, miten sijaissynnytyksiin tulisi suhtautua rajat ylittävissä tilanteissa. Puheenjohtaja esitti ministereille kysymyksen, voisiko asetuksen käsittelyssä lähestyä kysymystä vanhemmuuden vahvistamisesta ja tunnustamisesta sijaissynnytyksen jälkeen seuraavien ratkaisumahdollisuuksien avulla: oikeusjärjestyksen perusteita koskeva poikkeus, kansainvälisesti pakottavien kansallisten säännösten soveltaminen tai mahdollisuus soveltaa vaihtoehtoja kansallisen lainsäädännön mukaista menettelyä vanhemmuuden tunnustamiseen. Näiden ratkaisujen täytäntöönpanosta olisi edelleen keskusteltava teknisellä tasolla. Puheenjohtaja totesi ratkaisuehdotusten olevan teknisiä mutta välttämättömiä, jotta taataan joustavuus kansallisten lainsäädäntöratkaisujen suhteen. Olisi tärkeää, että rajat ylittäviin sijaissynnytyksiin liittyvät kysymykset kuuluvat asetuksen soveltamisalaan, ja

samalla varmistaa, ettei jäsenvaltioiden tarvitse muuttaa kansallista suhtautumistaan sijaissynnytyksiin.

Komissio korosti ehdotuksen tavoitetta taata lasten asema perhemuodosta riippumatta. Käydyssä keskustelussa lähes kaikki jäsenvaltiot kannattivat tätä tavoitetta. Suurin osa jäsenvaltioista (ml. **Suomi**) tuki puheenjohtajan esittämiä ratkaisuvaihtoehtoja, vaikka lisää teknisen tason keskusteluja tarvitaan tasapainon varmistamiseksi. Useat jäsenvaltiot pitivät lähtökohtaisesti oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa poikkeusta riittävänä. Jotkin jäsenmaat pitivät tarpeellisena pohtia myös muita kuin puheenjohtajan nyt esittämiä ratkaisuvaihtoehtoja. Jotkin jäsenmaat toivat esiin perustuslailliset ongelmansa koko asetusehdotuksen suhteen. Esiin tuotiin myös huoli siitä, että asetuksella saatettaisiin samalla luoda takaovea sijaissynnytysten laillistamiselle.

Suomi suhtautui lähtökohtaisesti myönteisesti siihen, että yhdessä jäsenvaltiossa annettu päätös vanhemmuudesta tunnustetaan asetuksen nojalla toisessa jäsenvaltiossa myös sijaissynnytysohjelmien osalta. Piti hyvänä sitä, että etenkin sovellettavasta laista olisi mahdollisuus poiketa sijaissynnytystilanteissa, jos sovellettavaksi laiksi tulisi vieraan valtion laki. Suomen lainsäädännössä on keskeinen periaate, jonka mukaan ”lapsen äiti on se, joka on synnyttänyt lapsen”. Suomen olisi vaikeaa hyväksyä se, että joutuisimme soveltamaan omissa tuomioistuimissamme lakia, joka ei ole tämän periaatteen mukainen. Yleisestikin ottaen toimivaltaisen valtion oman lain soveltaminen olisi selkeintä ja nopeinta asianosaisten kannalta. Piti puheenjohtajan ehdotusta hyvänä ja rakentavana tapana edetä neuvotteluissa.

Puheenjohtaja arvioi, että esittämänsä ratkaisuvaihtoehdot saivat tukea lähes kaikilta jäsenmailta ja ne voisivat olla mahdollinen pohja jatkotyölle.

Päätelmät vapaan, avoimen ja tietoon perustuvan demokraattisen keskustelun vahvistamisesta ja suojelemisesta

Neuvosto hyväksyi neuvoston päätelmät vapaan, avoimen ja tietoon perustuvan demokraattisen keskustelun vahvistamisesta ja suojelemisesta. Puheenjohtaja sekä komissio pitivät erittäin tärkeänä vapaata ja demokraattista keskustelua sekä median toimintavapautta. Komissio painotti lisäksi, että lisää toimia tarvitaan ulkopuolisen vaikuttamisen ja disinformaation aiheuttamien uhkien torjumiseksi. Disinformaatio on turvallisuusuhka. Vahva ja vapaa julkinen media on komission mukaan keskeisessä roolissa disinformaation uhkaa vastaan vahvoissa maissa, kuten Suomessa.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan: rankaisemattomuuden torjunta

Ministerit kävivät lounaskeskustelun rankaisemattomuuden torjunnasta koskien Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaa vastaan. Esillä oli tarve osoittaa tukea Ukrainalle sekä Kansainvälisen rikostuomioistuimen toiminnan tukeminen. Lounaalle osallistuivat myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen pääsyyttäjä ja Eurojustin puheenjohtaja.

Euroopan syyttäjänvirasto (EPPO)

Neuvosto otti tiedoksi Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) pääsyyttäjän tilannekatsauksen EPPO:n toiminnasta. EPPO:n työtaakka on kasvanut jatkuvasti, ja rikoksia havaitaan jäsenvaltioissa entistä paremmin. Vuoden 2023 aikana käynnissä oli lähes 2000 aktiivista tutkintaa, joiden arvo oli noin 19 mrd euroa. EPPO:n toiminta edellyttää riittäviä resursseja. Uusien jäsenmaiden liittyminen EPPO:on edistää rikollisuuden torjuntaa, sillä EPPO:n toiminta perustuu jäsenmailta saataviin tietoihin. Puola ja Ruotsi ovat liittymässä EPPO:on, ja Irlanti kertoi myös valmistelevänsä liittymistä.

Istanbulin yleissopimuksen täytäntöönpano

Neuvosto otti tiedoksi puheenjohtajan tilannekatsauksen Istanbulin yleissopimuksen täytäntöönpanon tilanteesta. EU liittyi Istanbulin yleissopimukseen 1.10.2023, ja on ensimmäinen ja ainoa osapuoleksi liittynyt kansainvälinen organisaatio. On pyritty ratkaisemaan EU:n liittymisestä seuranneita juridisia

sekä käytännön kysymyksiä koskien mm. EU:n osallistumista yleissopimuksen osapuolikomitean päätöksentekoon.

Muut asiat

- Puheenjohtaja tiedotti jäsenvaltioita lainsäädäntöneuvotteluiden tilanteesta. OSA-neuvoston kokouksen yhteydessä hyväksyttiin ilman keskustelua ns. A-kohtana neuvoston yleisnäkemykset uhridirektiivistä ja tietosuoja-asetuksen menettelyjä täydentävästä asetuksesta.
- Komissio antoi tiedoksi EU:n ja Yhdysvaltojen väliset neuvottelut sähköistä todistusaineistoa koskevasta sopimuksesta.
- Komissio antoi tiedoksi EU:n vuoden 2024 oikeusalan tulostaulun.
- Puheenjohtaja tiedotti jäsenvaltioita tietojen saatavuutta tehokasta lainvalvontaa varten koskevan korkean tason työryhmän suosituksista.
- Puheenjohtaja tiedotti jäsenvaltioita Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin oikeus- ja sisäasioita käsittelevästä ministerikokouksesta, joka on Brysselissä 20.–21.6.2024.
- Tuleva puheenjohtajamaa Unkari esitteli puheenjohtajakautensa ohjelmaa, jossa oikeusasioden prioriteetit liittyvät turvallisen Euroopan, tehokkaan Euroopan ja Eurooppaa laajemman yhteistyön tavoitteisiin. Unkarin tavoitteena on puheenjohtajakaudellaan saavuttaa neuvoston yleisnäkemyksinsä insolvenssidiirektiivistä, lasten seksuaalisen hyväksikäytön direktiivistä ja ihmissalakuljetusdirektiivistä sekä aloittaa trilogineuvottelut Euroopan parlamentin kanssa korruptio- ja uhridirektiiveistä.

Suomen edustajat

Pysyvä edustaja Markku Keinänen, kansliapäällikkö Pekka Timonen ja muu virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Napsauta tähän ja kirjoita keskeisimpien kokouksessa käsiteltyjen asiakirjojen asiakirjanumerot ja tarvittaessa nimet

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite